

Investigadors de l'UJI aborden l'origen de les llengües indoeuropees

L'origen de les llengües indoeuropees és objecte de controvèrsia des de fa més de dos-cents anys. Dues teories principals han dominat recentment aquest debat: la hipòtesi de la «estepa», que proposa un origen en l'estepa pòntic-caspiana fa uns 6000 anys, i la hipòtesi «anatolia» o «agrícola», que suggereix un origen més antic vinculat a l'agricultura primerenca fa uns 9000 anys. Les anàlisis filogenètiques prèvies de les llengües indoeuropees han arribat a conclusions contradictòries sobre l'antiguitat de la família, a causa dels efectes combinats de les imprecisions i incoherències dels conjunts de dades que utilitzaven i a les limitacions de la forma en què els mètodes filogenètics analitzaven les llengües antigues.

Per a resoldre aquests problemes, investigadors del Departament d'Evolució Lingüística i Cultural de l'Institut Max Planck d'Antropologia Evolutiva van reunir un equip internacional de més de 80 especialistes en llengües, entre els quals es troba el professor Kim Schulte del Departament de Traducció i Comunicació de la [Universitat Jaume I de Castelló](#), per a construir un nou conjunt de dades de vocabulari bàsic de 161 llengües indoeuropees, incloses 52 llengües antigues o històriques. Aquest mostreig més complet i equilibrat, combinat amb rigorosos protocols de codificació de dades lèxiques, ha rectificat els problemes dels conjunts de dades utilitzades per estudis anteriors.

Es calcula que l'indoeuropeu té uns 8.100 anys d'antiguitat

L'equip va utilitzar una anàlisi filogenètica bayesiana d'ascendència recent per a comprovar si les llengües escrites antigues, com el llatí clàssic i el sànscrit vàdic, eren els avantpassats directes de les llengües romàniques i índiques modernes, respectivament. Russell Gray, cap del Departament d'Evolució Lingüística i Cultural i autor principal de l'estudi, ha destacat la cura que havien posat a garantir la solidesa de les seves inferències. «La nostra cronologia és sòlida en una àmplia gamma de models filogenètics alternatius i anàlisis de sensibilitat», ha assegurat. Aquestes anàlisis estimen que la família indoeuropea té uns 8.100 anys d'antiguitat, amb cinc branques principals ja separades fa uns 7.000 anys.

Aquests resultats no són totalment coherents ni amb la hipòtesi de l'estepa ni amb la de l'agricultura. El primer autor de l'estudi, Paul Heggarty, ha indicat que «dades recents d'ADN antic suggereixen que la branca anatolia de l'indoeuropeu no va sorgir de l'Estepa, sinó de més al sud, en o prop de l'arc nord del Creixent Fèrtil, com la font més primerenca de la família indoeuropea.

La topologia del nostre arbre genealògic lingüístic i les dates de divisió dels nostres llinatges apunten a altres branques primerenques que també poden haver-se propagat directament des d'allí, no a través de l'Estepa», ha explicat.

Noves idees de la genètica i la lingüística

Els autors de l'estudi han proposat, per tant, una nova hipòtesi híbrida per a l'origen de les llengües indoeuropees, amb una pàtria última al sud del Caucas i una branca posterior cap al nord, en l'Estepa, com a pàtria secundària per a algunes branques de l'indoeuropeu que van entrar a Europa amb les expansions posteriors associades a Yamnaya i Corded Ware. «Així doncs, l'ADN antic i la filogenètica lingüística es combinen per a suggerir que la resolució de l'enigma indoeuropeu de 200 anys d'antiguitat resideix en un híbrid de les hipòtesis agrícola i estepària», ha assenyalat Gray.

Wolfgang Haak, cap de grup del Departament de Arqueogenètica de l'Institut Max Planck d'Antropologia Evolutiva, resumeix les implicacions del nou estudi explicant que «a part d'una estimació temporal més precisa de l'arbre lingüístic general, la topologia de l'arbre i l'ordre de ramificació són fonamentals per a l'alineació amb els esdeveniments arqueològics clau i els patrons d'ascendència canviant observats en les dades del genoma humà antic. Es tracta d'un enorme pas endavant des dels escenaris anteriors, mútuament excloents, cap a un model més plausible que integra troballes arqueològiques, antropològiques i genètiques».

Autoria notícia: Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology

Imatge: La família lingüística va començar a divergir fa uns 8.100 anys, a partir d'una pàtria situada immediatament al sud del Caucas. Una migració va arribar a l'estepa pòntic-caspiana i forestal fa uns 7000 anys, i des d'allí migracions posteriors es van estendre a parts d'Europa fa uns 5000 anys.

Article: New insights into the origin of the Indo-European languages. P. Heggarty et al., Science (2023), Vol 381, Issue 6656. DOI 10.1126/science.abg0818